

ผลของการใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาพฤติกรรมซื่อสัตย์
ของเยาวชนในสถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กขอนแก่น

THE EFFECT OF GROUP PROCESS ON HONESTY BEHAVIOR DEVELOPMENT
OF THE YOUTH AT KHON KAEN CHILD WELFARE PROTECTION INSTITUTION

สุธีรา ปอศรี (Sutheera Posri)*

ดร.กาญจนา ไชยพันธุ์ (Dr.Kanjana Chaiyapan)**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi - Experimental Research) มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลของการใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาพฤติกรรมซื่อสัตย์ของเยาวชนในสถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างคือเยาวชนชายที่มีอายุระหว่าง 12 -15 ปี จำนวน 24 คน ในสถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กขอนแก่น ปี พ.ศ. 2552 ที่อ่านออกเขียนได้ และเป็นเด็กที่เรียนภายนอก แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 12 คน กลุ่มทดลองได้รับการจัดกิจกรรมตามโปรแกรมกระบวนการกลุ่ม จำนวน 10 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที กลุ่มควบคุมไม่ได้รับการจัดกิจกรรม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบวัดพฤติกรรมซื่อสัตย์ แบบประเมินพฤติกรรมซื่อสัตย์ แบบสัมภาษณ์ และโปรแกรมกระบวนการกลุ่มพัฒนาพฤติกรรมซื่อสัตย์ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ The Wilcoxon Match -Paired Signed-Rank Test และ The Mann-Whitney U Test

ผลการวิจัยพบว่า หลังสิ้นสุดการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มพัฒนาพฤติกรรมซื่อสัตย์ เยาวชนกลุ่มทดลองมีคะแนนพฤติกรรมซื่อสัตย์สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และเยาวชนที่เข้าร่วมกระบวนการกลุ่มพัฒนาพฤติกรรมซื่อสัตย์ มีคะแนนพฤติกรรมซื่อสัตย์สูงกว่าเยาวชนที่ไม่ได้เข้าร่วมกระบวนการกลุ่มพัฒนาพฤติกรรมซื่อสัตย์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

คำสำคัญ: กระบวนการกลุ่ม พฤติกรรมซื่อสัตย์

Keywords: Group Process, Honesty Behavior

* นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการให้คำปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการให้คำปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ABSTRACT

This Quasi - Experimental Research aimed to study the effect of Group Process on Honesty Behavior Development of the Youth Khon Kaen Child Welfare Protection Institution. The subjects in this study were 24 youth males aged between 12-15 years who stayed in Khon Kaen Child Welfare Protection institution in 2009 with ability of literacy and studied outside. They were divided by two group for experimental and control group by 12 youths for each group. The subjects in test group were given activities according to group process program totally 10 times. 60 minutes each compared to the control group that did not receive any activity. The research tools consisted of honest behavior scale, honest behavior assessment, interview form, and group process for honest behavior development program. The Wilcoxon Match-Paired Signed-Rank Test and the Mann-Whitney U Test were used for statistical analysis.

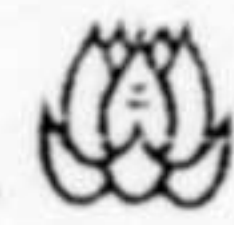
The results revealed that after completing group process for honor behavior development, the youth in experimental group had honest behavior scores significantly higher than that before attending group process for honor behavior development at p-value of 0.05. Additionally, the youth participating in group process for honor behavior development showed honest behavior scores higher than those who did not participate in group process for honor behavior development with statistic significance at 0.05 level.

1. บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากเยาวชนเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่า มีศักดิ์ศรี และเปี่ยมด้วยศักยภาพซึ่งจะเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ การพัฒนาเยาวชนจึงถือเป็นภาระกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งของประเทศ รัฐบาลได้ให้ความสำคัญโดยการประกาศ นโยบายเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2545-2554 ซึ่งมีเนื้อหาเน้นการสนับสนุนให้เยาวชนสามารถใช้ความรู้ด้านวิชาการสมัยใหม่ ให้องค์กรต่างๆ เช่น สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันการปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเยาวชน และสนับสนุนให้เยาวชนรู้จักการวิเคราะห์ข้อมูล มีความคิด ความรับผิดชอบ กล้าตัดสินใจ มีเหตุผล รวมถึงมีคุณธรรมและจริยธรรม สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่มีความ

เปลี่ยนแปลง ได้อย่างมีความสุข (สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ, 2545) จากสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้พ่อแม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้ปัญหาความยากจน การหย่าร้าง และการตั้งครรภ์นอกสมรสเหล่านี้เป็นสาเหตุที่ทำให้ครอบครัวไม่สามารถแสดงบทบาทหน้าที่ในการเลี้ยงดูสมาชิกของครอบครัวได้อย่างเต็มที่ นำมาซึ่งปัญหาเด็กกำพร้า หรือถูกทอดทิ้ง เด็กเร่ร่อน จำนวนเด็กเหล่านี้มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น จากสถิติของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พบว่าปี พ.ศ.2550 มีเด็กถูกทิ้งเฉลี่ยเดือนละ 20 - 25 คน เด็กที่มีครอบครัวยากจน เด็กเร่ร่อน หรือกลุ่มเด็กกำพร้า จะถูกนำมาดูแลในสถานสงเคราะห์ หรือสถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก

ซึ่งผลจากการถูกทอดทิ้งให้ดิ้นรนมีชีวิตด้วยตนเอง หรือผลจากความขาดแคลนทั้งเรื่องที่อยู่อาศัย อาหาร การศึกษา และความอบอุ่น ส่งผลให้พวกเขา มีพฤติกรรม ลักขโมย โกหก กระทำโดยขาด การยั้งคิด ก้าวร้าว และใช้สิ่งเสพติด จากผลการศึกษา ของ จิตตา คินดี (2542) พบว่าเด็กที่เข้ามาอยู่ใน สถานสงเคราะห์ มักจะมีปัญหา ในการปรับตัว เช่น มีพฤติกรรมก้าวร้าว พูดจาไม่เหมาะสม ก่อเหตุ ทะเลาะวิวาท เห็นแก่ตัว เอาแต่ประโยชน์ส่วนตน ไม่มีน้ำใจ ไม่ชอบร่วมกิจกรรมที่ช่วยเหลือเพื่อน และ น้ำคั่ง คั่นรักรั (2535 อ้างถึงใน จักรี อรชุน, 2551) ได้สรุปถึงปัญหาพฤติกรรมของเด็กและ เยาวชนในสถานสงเคราะห์ไว้ ดังนี้ 1) ปัญหา ด้าน อารมณ์จิตใจ เช่น การทะเลาะวิวาทอย่างรุนแรง รู้สึกเหงา โดดเดี่ยว ซึมเศร้า เก็บตัว ขาดความมั่นคง ทางอารมณ์ ปรับตัวยาก เป็นต้น 2) ปัญหา เรื่องเพศ เช่น เด็กที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศ 3) ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น ลักขโมย ดื้อรั้นเฉื่อยชา ก้าวร้าว ขาดความรับผิดชอบ ขาดความเป็นระเบียบ เป็นต้น

จากการที่ผู้วิจัยได้เข้าไปสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ ของสถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กขอนแก่น และได้สัมภาษณ์ เยาวชนในสถานคุ้มครอง จำนวน 10 - 12 คน เมื่อเดือน พฤศจิกายน 2551 พบว่า ปัญหา ที่สำคัญของเยาวชนในสถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก คือ การมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมคือ ลักขโมย หนีเรียน ทะเลาะวิวาท ก้าวร้าว พูดโกหก และไม่มีการวางแผน อนาคต

เด็กและเยาวชนเหล่านี้ ขาดความรัก ความอบอุ่นจากครอบครัว ตลอดจนขาดการอบรม ขัดเกลาคติประเพณีและปลูกฝังแนวความคิดใน การดำเนินชีวิตที่ดี เป็นเหตุให้พัฒนาการด้านต่างๆ เช่น อารมณ์ สังคม จริยธรรมบกพร่อง ดังนั้น

จึงมีความจำเป็นที่เราจะต้องเร่งปลูกฝังจริยธรรม ให้แก่พวกเขา การปลูกฝังจริยธรรมจะช่วยให้ เยาวชนได้เข้าใจถึงวิธีการในการดำเนินชีวิตที่ ถูกต้อง รู้จักผิดชอบชั่วดี จริยธรรมช่วยพัฒนาจิตใจ ให้เข้มแข็งอดทนสามารถอยู่ในโลกแห่งความเป็น จริงได้อย่างมีความสุข ความซื่อสัตย์เป็นจริยธรรม ขั้นพื้นฐานที่สำคัญ อมรรรัตน์ เทพกำปนาท (2549) ได้ให้ความสำคัญกับความซื่อสัตย์ว่า “ความซื่อสัตย์” เป็นคุณธรรมที่จำเป็นต่อทุกสังคม ไม่ว่าจะเป็นความซื่อสัตย์ในระดับไหนก็ตามจะต้อง มีการปลูกฝังหรือสอนเยาวชนรุ่นหลังให้ประพฤติ ปฏิบัติ ทั้งนี้เพราะหากคนในสังคมขาดคุณธรรม ข้อนี้นี้เมื่อใด สังคมก็จะวุ่นวาย ไม่สงบ คนจะเอา รัด เอาเปรียบกัน และเห็นแก่ตัวมากขึ้น จนก่อให้เกิด ปัญหาอื่นๆ ตามมาอีกมากมาย ผู้ที่มีความซื่อสัตย์ จะมีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการทำชั่ว ดังนั้นเมื่อเขาจะกระทำการสิ่งใด ย่อมจะกระทำภายใต้ จิตสำนึกที่ดี มีความรับผิดชอบ ซึ่งช่วยให้เกิด สันติสุขแก่สังคม นอกจากนี้ การพัฒนาจริยธรรม ด้านความซื่อสัตย์นั้น จะสามารถพัฒนาจริยธรรม ด้านอื่นๆ เช่น ความรับผิดชอบ ความมีวินัย และ การควบคุมตนเอง ให้เกิดขึ้นพร้อมๆ กันได้ มิ่งงานวิจัย ที่สนับสนุน คือ จากการศึกษาของ ดาวนาภา กิตติลาโร (2546) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความซื่อสัตย์ พบว่า การอบรมเลี้ยงดู ความรับผิดชอบ ความมีวินัยและ การควบคุมตน ส่งผลซึ่งกันและกันกับความซื่อสัตย์ รวมทั้งหากเยาวชนในสถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก มีจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์มากขึ้นจะทำให้พวกเขา มีพฤติกรรมลักขโมย การโกหกลดลงซึ่งสอดคล้อง กับวัตถุประสงค์ของสถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ขอนแก่น ที่มุ่งส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ เยาวชนในสถานคุ้มครองแนวทางพัฒนาทาง จริยธรรมนั้น สามารถทำได้หลายวิธี เช่น ทิศนา

แซมมณี (2542) เสนอไว้คือ การปรับพฤติกรรม การพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม การให้สังเกต ตัวแบบ การใช้วิธีการกระจำในค่านิยม การใช้ระบบ คู่มือ การใช้หลักการสอนด้านจิตพิสัยการประยุกต์ ใช้พุทธวิธีการสอน การสอนแบบต่างๆ เช่น การเล่า นิทาน การเล่นเกม การใช้กรณีตัวอย่างการใช้บทบาท สมมติ การใช้สถานการณ์จำลอง การสอนโดย ใช้กระบวนการและกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

ผู้วิจัยเลือกใช้กระบวนการกลุ่มในการวิจัย ครั้งนี้ เนื่องจากกระบวนการกลุ่มมีพื้นฐานมาจากการที่มนุษย์มาอยู่รวมกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อดำเนินชีวิตหรือแก้ไขปัญหาต่างๆ ร่วมกัน และในสถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กนั้น เด็กและ เยาวชนจะใช้เวลาอยู่ในสถานที่เดียวกันเป็นส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นที่โรงเรียน หรือในสถานคุ้มครอง พวกเขา ใช้ชีวิตอยู่กับเพื่อนๆ ตลอดเวลา เพื่อนจึงเป็นผู้มี อิทธิพลต่อการคิด หรือการแสดงพฤติกรรมต่างๆ ของพวกเขาเป็นอย่างมาก นอกจากนี้กระบวนการ กลุ่มยังเป็นกลวิธีหนึ่งที่มีเทคนิคหลากหลาย สามารถกระตุ้นความสนใจของเด็กและเยาวชนได้ดี จึงมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้กับเด็กและเยาวชน ในสถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ดังนั้นหากจัดให้ เด็กและเยาวชนได้การทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม จะสามารถเป็นพลังขับเคลื่อนไปสู่การเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมให้เป็นไปในทางที่ดีได้ดังเช่นผล การศึกษาของ สุวิทย์ สุขหมั่น (2546) ศึกษาเรื่องผล ของการใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาพฤติกรรม จริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพัฒนาเด็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัย พบว่านักเรียนที่ได้รับการพัฒนาจริยธรรมโดย ใช้กระบวนการกลุ่ม มีพัฒนาการทางจริยธรรมสูง ขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เทคนิค การอภิปรายกลุ่ม การแสดงบทบาทสมมติ กรณีตัวอย่าง และเกม ในการพัฒนาพฤติกรรมซื่อสัตย์ให้แก่เยาวชนใน สถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กขอนแก่น

2. คำถามการวิจัย

1) เยาวชนที่เข้าร่วมกระบวนการกลุ่ม มี พฤติกรรมซื่อสัตย์หลังการทดลองสูงกว่าก่อน การทดลองหรือไม่

2) เยาวชนที่เข้าร่วมกระบวนการกลุ่ม มีพฤติกรรมซื่อสัตย์สูงกว่าเยาวชนที่ไม่ได้เข้าร่วม กระบวนการกลุ่มหรือไม่

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) ศึกษาผลของการใช้กระบวนการกลุ่ม เพื่อพัฒนาพฤติกรรมซื่อสัตย์ ของเยาวชนในสถาน คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กขอนแก่น

2) เปรียบเทียบพฤติกรรมซื่อสัตย์ของเยาวชน ในสถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กขอนแก่นที่ได้รับการ ฝึกโดยใช้โปรแกรมกระบวนการกลุ่มพัฒนา พฤติกรรมซื่อสัตย์กับเยาวชนที่ไม่ได้รับการฝึกโดย ใช้โปรแกรมกระบวนการกลุ่ม

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

1) พฤติกรรมซื่อสัตย์หมายถึงการมีพฤติกรรม ซื่อสัตย์ต่อตนเอง และซื่อสัตย์ต่อผู้อื่นคือ การพูด ความจริง ไม่พูดโกหก ปฏิบัติตามคำพูดของตนเองมา โรงเรียนตรงเวลา ไม่หนีเรียนทำการบ้าน ด้วยตนเอง ไม่ลอกคนอื่น ไม่ทุจริตในการสอบ ยอมรับความผิด เมื่อตนเองเป็นผู้กระทำผิดการปฏิบัติตามสัญญา ที่ให้ไว้กับตนเอง ไม่ลักขโมยหรือไม่หยิบของของ ผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต ไม่คิดอยากได้สิ่งของ ของผู้อื่น เก็บของตกได้ส่งคืนเจ้าของ ปฏิบัติตาม

ข้อตกลงหรือสัญญาที่ไว้กับผู้อื่น การคืนเงินที่แม่ค้า
ทอนเงิน การปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือกติกาที่ตั้งไว้
ไม่แก้งให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายเพื่อประโยชน์
ของตนเอง เก็บรักษาความลับของผู้อื่น และแสดง
ความยินดีกับผู้อื่นอย่างจริงใจ ซึ่งพฤติกรรมข้อสุดท้าย
สามารถวัดได้โดยใช้แบบวัดและแบบประเมินที่ผู้วิจัย
สร้างขึ้น

2) กระบวนการกลุ่มพัฒนาพฤติกรรม
ข้อสุดท้าย หมายถึง การจัดให้เยาวชนในสถานคุ้มครอง
สวัสดิภาพทำกิจกรรมตามโปรแกรมกระบวนการ
กลุ่มพัฒนาพฤติกรรมข้อสุดท้ายที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นทั้งหมด
10 ครั้ง โดยทำกิจกรรม ครั้งละ 60 นาที ดำเนินการ
ตามขั้นตอนการจัดกิจกรรมกระบวนการกลุ่มคือ
ขั้นนำ ขั้นดำเนินการ ขั้นวิเคราะห์ และขั้นสรุป
กระบวนการกลุ่มประกอบด้วย การอภิปรายกลุ่ม
การแสดงบทบาทสมมติ กรณีตัวอย่าง และเกมผู้วิจัย
เป็นผู้นำกลุ่ม และสามารถวัดผลการจัดกิจกรรมได้โดย
ใช้แบบวัดและแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5. วิธีดำเนินการวิจัย

ประเภทการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง (Quasi-
Experimental Research) โดยใช้แบบแผนการ
ทดลองแบบ Non-equivalent control group
pretest-posttest Design โดยมีกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่ม
ควบคุม อีกกลุ่มเป็นกลุ่มทดลอง มีการทดสอบก่อน
และหลังการทดลอง (สุวิมล ติรภานันท์, 2542)

กลุ่มทดลอง	O ₁	X	O ₂
กลุ่มควบคุม	O ₃	-	O ₄

X แทน การใช้โปรแกรมกระบวนการกลุ่ม
O₁ แทน การทดสอบก่อนการทดลองของกลุ่ม
ทดลอง

O₂ แทน การทดสอบหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง
O₃ แทน การทดสอบก่อนการทดลองของกลุ่มควบคุม
O₄ แทน การทดสอบหลังการทดลองของกลุ่มควบคุม

1) กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย คือ เยาวชนชายที่มีอายุ
ระหว่าง 12-15 ปี จำนวน 24 คน ที่อยู่ในสถาน
คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กขอนแก่น ปี พ.ศ. 2552
ที่อ่านออกเขียนได้ และเป็นเด็กที่เรียนภายนอก
ดำเนินการคัดเลือกกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
ได้กลุ่มทดลอง จำนวน 12 คน กลุ่มควบคุม จำนวน
12 คน

2) ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

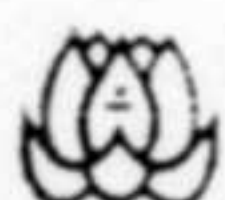
ตัวแปรอิสระ ได้แก่ โปรแกรมกระบวนการ
ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมข้อสุดท้าย

3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 2
ประเภทคือ เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล
และเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมข้อสุดท้าย
(1) เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล
ประกอบด้วย

- แบบวัดพฤติกรรมข้อสุดท้ายลักษณะ
แบบวัดเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)
ชนิด 4 ระดับ คือ ไม่เคย บางครั้ง บ่อยครั้ง
สม่ำเสมอ ด้านข้อสุดท้ายต่อตนเอง 12 ข้อ ข้อสุดท้าย
ต่อผู้อื่น 12 ข้อ รวมเป็นจำนวน 24 ข้อ

- แบบประเมินพฤติกรรมข้อสุดท้าย
ลักษณะแบบวัดเป็นมาตราส่วนประมาณค่า(Rating
Scale) ชนิด 4 ระดับ คือ มากที่สุด มาก น้อยและน้อย
ที่สุด จำนวน 12 ข้อ โดยให้ เพื่อนของเยาวชนในแต่ละ
กลุ่มเป็นผู้ประเมิน

- แบบสัมภาษณ์ กำหนดแนวคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมซื่อสัตย์ของเยาวชนก่อนและหลังการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่ม สัมภาษณ์ผู้ที่มีหน้าที่ดูแลเยาวชน

(2) เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมซื่อสัตย์ คือ โปรแกรมกระบวนการกลุ่มพัฒนาพฤติกรรมซื่อสัตย์ ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาความซื่อสัตย์ และกระบวนการกลุ่ม ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ต่อตนเอง และความซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น คือ การปฏิบัติตามกฎกติกาต่างๆ การไม่พูดโกหก การยอมรับความผิดของตนเองไม่โยนความผิดให้ผู้อื่น การไม่เอาของของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง การปฏิบัติตามสัญญาที่ให้ไว้ การเห็นความสำคัญของความซื่อสัตย์ กำหนดขั้นตอนการจัดกิจกรรม 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นนำ คือการสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมต่อการเรียนรู้ เกิดความคุ้นเคยรู้จักกัน แล้วกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่มจากนั้นนำเข้าสู่อิทธิบาท 4 อธิบายวิธีการในการทำกิจกรรม ขั้นดำเนินการ คือให้สมาชิกกลุ่มได้ลงมือทำกิจกรรม เช่น ดูการ์ตูน เล่นเกม หรือแสดงบทบาทสมมติขั้นวิเคราะห์ คือให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็น ความรู้สึก ให้เกิดการอภิปรายร่วมกัน หลังจากได้ทำกิจกรรมไปแล้ว เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้และขั้นสรุป ภายหลังจากสมาชิกร่วมกันอภิปรายผู้นำกลุ่มจะกระตุ้นให้สมาชิกคิดเชื่อมโยงถึงการนำเอาความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวัน กำหนดเวลาที่ใช้จัดกิจกรรมทั้งหมด 10 ครั้ง ครั้งละ 50 - 60 นาที โดยแต่ละครั้งจะมีกิจกรรมคือเล่นเกม ดูกฎบัตรตัวอย่าง แสดงบทบาทสมมติสลับกันไปในแต่ละครั้ง และมีการอภิปรายกลุ่มทุกครั้ง จัดกิจกรรมสัปดาห์ละ 2 ครั้ง เป็นระยะเวลา 5 สัปดาห์ ผู้วิจัยเป็นผู้นำกลุ่ม

4) การเก็บรวบรวมข้อมูล

ก่อนการทดลอง

(1) ให้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 24 คน ทำแบบวัดพฤติกรรมซื่อสัตย์เก็บคะแนนที่วัดได้ไว้เป็นคะแนนทดสอบครั้งแรก (Pretest) และดำเนินการคัดเลือกกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ได้กลุ่มทดลอง จำนวน 12 คน กลุ่มควบคุม จำนวน 12 คน

(2) ให้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำแบบประเมินพฤติกรรมซื่อสัตย์ของเพื่อน ตามแบบประเมินพฤติกรรมซื่อสัตย์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ก่อนการจัดโปรแกรมกระบวนการกลุ่ม

(3) สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของสถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กขอนแก่นตามแนวคำถามในแบบสัมภาษณ์ ก่อนจัดกิจกรรมตามโปรแกรมกระบวนการกลุ่ม

ดำเนินการทดลอง

ให้กลุ่มทดลอง จำนวน 12 คน ทำกิจกรรมตามโปรแกรมกระบวนการกลุ่มพัฒนา พฤติกรรมซื่อสัตย์ จำนวน 10 ครั้ง ครั้งละประมาณ 50 - 60 นาที สัปดาห์ละ 2 ครั้ง รวมระยะเวลา 5 สัปดาห์ ตั้งแต่วันที่ 6 พฤษภาคม 2552 - 6 มิถุนายน 2552 กลุ่มควบคุม จำนวน 12 คน ทำกิจกรรมตามปกติ

หลังการทดลอง

(1) ให้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำแบบวัดพฤติกรรมซื่อสัตย์ ชุดเดียวกับก่อนการทดลอง เพื่อนำคะแนนมาเปรียบเทียบกับครั้งแรก (Posttest)

(2) ให้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำแบบประเมินพฤติกรรมซื่อสัตย์ของเพื่อน ตามแบบประเมินพฤติกรรมซื่อสัตย์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น หลังการจัดโปรแกรมกระบวนการกลุ่ม

(3) สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของสถาน คุ่มครอง
สวัสดิภาพเด็กขอนแก่นตามแนวคำถามหลังการจัด
กิจกรรมตามโปรแกรมกระบวนการกลุ่ม

5) การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรม
สำเร็จรูป SPSS for Windows ดังนี้

(1) หาคำมัธยฐาน ของคะแนนจากแบบ
วัดพฤติกรรมซื่อสัตย์ และแบบประเมินพฤติกรรม
ซื่อสัตย์

(2) เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนน
จากแบบวัดพฤติกรรมซื่อสัตย์ ก่อนการทดลองกับ
หลังการทดลอง ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
โดยใช้สถิติทดสอบ The Wilcoxon Match-Paired
Signed-Rank Test

(3) เปรียบเทียบความแตกต่างของ
คะแนนจากแบบวัดพฤติกรรมซื่อสัตย์ หลังสิ้นสุด
การทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
โดยใช้สถิติทดสอบ The Mann-Whitney U Test

(4) เปรียบเทียบความแตกต่างของ
คะแนนจากแบบประเมินพฤติกรรมซื่อสัตย์ ก่อน
การทดลองกับหลังการทดลอง ของกลุ่มทดลอง
และกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติทดสอบ The Wilcoxon
Match-Paired Signed-Rank Test

(5) เปรียบเทียบความแตกต่างของ
คะแนนจากแบบประเมินพฤติกรรมซื่อสัตย์ หลังสิ้นสุด
การทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
โดยใช้สถิติทดสอบ The Mann-Whitney U Test

(6) นำเสนอผลการศึกษา ตามข้อมูล
ที่ได้จากการสัมภาษณ์

6. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง โดย
มีวัตถุประสงค์ศึกษาผลของการใช้กระบวนการ

กลุ่มเพื่อพัฒนาพฤติกรรมซื่อสัตย์ของเยาวชน
ในสถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กขอนแก่น และ
เพื่อเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมซื่อสัตย์ของ
เยาวชนกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมหลังการได้รับ
โปรแกรมกระบวนการกลุ่ม ผู้วิจัยขออภิปรายผล
ตามสมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 เยาวชนที่เข้าร่วมกระบวนการ
กลุ่มพัฒนาพฤติกรรมซื่อสัตย์มีคะแนนพฤติกรรม
ซื่อสัตย์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่าง
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยนี้เป็นผล
จากแบบวัดพฤติกรรมซื่อสัตย์และแบบประเมิน
พฤติกรรมซื่อสัตย์ ซึ่งผลการวิจัยเป็นไปตาม
สมมติฐานที่ตั้งไว้ คือหลังการทดลองเยาวชน
ที่เข้าร่วมกระบวนการกลุ่มมีคะแนนพฤติกรรมซื่อสัตย์
สูงกว่าก่อนการทดลอง นั้นแสดงถึงว่า กระบวนการกลุ่ม
เป็นวิธีการที่มีศักยภาพเพียงพอที่จะช่วยในการปลูก
ฝัง พัฒนาจริยธรรม คุณธรรม รวมทั้งสามารถพัฒนา
พฤติกรรมที่บกพร่องเป็นปัญหาได้การทำกิจกรรม
ร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ทำให้ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยน
ความคิดเห็น เรียนรู้จากประสบการณ์จริง
ได้มีโอกาสสำรวจและเข้าใจตนเองมากขึ้น และ
กระบวนการกลุ่มก็ยังมีเทคนิคในการจัดกิจกรรมที่
หลากหลาย ในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้เทคนิค ได้แก่ เกม
บทบาทสมมติ กรณีศึกษาและการอภิปรายกลุ่ม ซึ่ง
การใช้วิธีการที่ต่างกันไป จะสามารถกระตุ้น
ความสนใจสมาชิกกลุ่มไม่ให้อ่อนล้าเบื่อหน่ายกับ
กิจกรรมรูปแบบเดิมๆ และเน้นกิจกรรมที่เหมาะสม
กับวัยของสมาชิกที่เข้ากลุ่มทำให้สมาชิกได้รับทั้ง
ความสนุกสนานและได้สาระประโยชน์ รวมถึงสมาชิก
ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นของตนเอง กล้าแสดงออก
มีการช่วยเหลือกันระหว่างสมาชิกกลุ่มในการทำ
กิจกรรม ซึ่งประสบการณ์เหล่านี้ล้วนก่อให้เกิด
การเรียนรู้ที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางที่ดี ส่งผล

ให้เกิดความเจริญงอกงาม ทั้งทางด้าน สังคมอารมณ์ และสติปัญญา

สมมติฐานข้อที่ 2 เยาวชนที่เข้าร่วมกระบวนการกลุ่มพัฒนาพฤติกรรมซื่อสัตย์มีคะแนนพฤติกรรมซื่อสัตย์สูงกว่าเยาวชนที่ไม่ได้เข้าร่วมกระบวนการกลุ่มพัฒนาพฤติกรรมซื่อสัตย์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ผลการวิจัยนี้เป็นผลจากแบบวัดพฤติกรรมซื่อสัตย์และแบบประเมินพฤติกรรมซื่อสัตย์ ซึ่งผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548) ที่กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาจริยธรรมว่าสามารถใช้ได้หลายรูปแบบ การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจกฎเกณฑ์ การตัดสินใจถูกผิดของการกระทำได้ดีขึ้น อิทธิพลจากสมาชิกในกลุ่ม มีผลต่อการพัฒนาจริยธรรม การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง จะช่วยในการพัฒนาจริยธรรมได้ดี การพัฒนาสติปัญญาจะช่วยพัฒนาจริยธรรม การให้การเสริมแรงทางบวก และการยกตัวอย่างที่มีความเหมาะสม มีผลต่อการพัฒนาจริยธรรม และสอดคล้องกับ พนม พงษ์ไพบูลย์ (2540) ที่ได้เสนอแนวทางปลูกฝังจริยธรรมความซื่อสัตย์ไว้ว่า การให้เด็กได้เรียนรู้จากตัวอย่างของจริง ให้ศึกษานิทาน สารคดี ประวัติจริงของคน ให้เด็กได้วิเคราะห์สรุปเหตุและผลด้วยตนเองบ่อยๆ จะช่วยพัฒนาจริยธรรมความซื่อสัตย์ได้ กิจกรรมกระบวนการกลุ่มทั้ง 10 ครั้ง เปิดโอกาสให้เยาวชนได้เรียนรู้ทั้งจากตัวอย่าง และประสบการณ์จริง ทำให้เยาวชนได้สำรวจตนเอง เกิดการตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง ได้เรียนสิ่งที่ถูกและผิดด้วยตนเอง และสามารถเปลี่ยนแปลงตนเองได้ และผลการวิจัยนี้ ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ พงษ์ศานต์ เย็นอ่อน (2545) ทำการศึกษาเรื่องการสอนโดยใช้กระบวนการ

การกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการศึกษาพบว่า คะแนนเฉลี่ยจากแบบทดสอบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนหลังการสอน โดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สูงกว่าก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และคะแนนเฉลี่ยจากแบบสังเกตพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนหลังการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สูงกว่าก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอัจฉริย ศรีไตรรัตน์ (2542) ที่ศึกษาเรื่อง ผลของการสอนโดยใช้บทบาทสมมติและสถานการณ์จำลองที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้บทบาทสมมติและสถานการณ์จำลอง มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตสูงกว่าก่อนการทดลอง

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของสถานคุ้มครองที่มีหน้าที่ในการดูแลเด็กรวมถึงอบรมพฤติกรรมต่างๆ เจ้าหน้าที่กล่าวถึงพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ของเด็กว่า พฤติกรรมที่พบมากคือ การลักขโมย การพูดโกหก การไม่ยอมรับความผิดเมื่อกระทำผิด ซึ่งจะเกิดกรณีที่ เป็นความผิดเกี่ยวกับการลักขโมย และการใช้สารเสพติด พฤติกรรมนี้เรียนพบน้อย เด็กจะหนีเรียนเฉพาะบางวิชาที่เขาไม่ชอบ ส่วนพฤติกรรมอื่นๆ คือการเก็บของของผู้อื่นได้แล้ว ส่งคืนเจ้าของ การทำบ้านด้วยตนเอง การปฏิบัติตามสัญญาที่ให้ไว้กับผู้อื่น การไปโรงเรียนตรงเวลา เยาวชนมีพฤติกรรมอยู่ในระดับดี เมื่อสอบถามถึงพฤติกรรมของเด็กในระยะเวลาที่เข้าร่วมกิจกรรมโปรแกรมกระบวนการกลุ่ม เจ้าหน้าที่กล่าวว่า เด็กมีพฤติกรรมมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มากขึ้น

พฤติกรรมลักษณะน้อยลงในด้านพฤติกรรมโกหก
เจ้าหน้าที่กล่าวถึงว่าเป็นพฤติกรรมที่ปรับได้ยาก
เนื่องจากเด็กที่ได้เข้ามาอยู่ในความดูแลของ
สถานคุ้มครองเป็นเด็กที่มาจากหลากหลายแหล่ง เช่น
เป็นกลุ่มเด็ก เร่ร่อน เด็กที่มาจากครอบครัวยากจน
พวกเขาขาดทั้งโอกาสและคุณภาพชีวิต ทำให้พวกเขา
เข้าต้องทำทุกอย่างเพื่อความอยู่รอด เมื่อเข้ามาอยู่ใน
สถานคุ้มครองมีบางคนที่ได้รับการอบรมแล้วมี
พฤติกรรมดีขึ้น แต่ก็มีบางส่วนที่ยังมีพฤติกรรมเดิม
เช่น การโกหก การลักขโมย การใช้สารเสพติด
ซึ่งการแก้ไข จะต้องใช้ระยะเวลาเจ้าหน้าที่ยังกล่าวถึง
รูปแบบกิจกรรมที่จะนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี
ความเหมาะสม เพราะเป็นรูปแบบที่มีความสนุกสนาน
แฝงสาระไว้ เพราะหากเป็นเรื่องวิชาการมาก เด็ก
กลุ่มนี้จะไม่ฟัง และเบื่อ เพราะเด็กค่อนข้างจะมี
ความสนใจในระยะเวลาสั้นๆ ในกลุ่มที่ทำกิจกรรม
มีทั้งเด็กที่มีพฤติกรรมดีแล้ว และพฤติกรรมยังไม่
ดีเท่าที่ควรปะปนกัน เพื่อนที่ดีจะสามารถดึงให้เด็ก
ที่มีพฤติกรรมไม่ดีกลับมาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
ให้เป็นไปในทางที่ดีได้ และการสอนเรื่องราวต่างๆ
ย่ำบ่อยๆ เป็นวิธีการที่มีอิทธิพลกับเด็ก

การปลูกฝังคุณธรรมต่างๆ และความซื่อสัตย์
มีความสำคัญต่อทุกคนในสังคม เราจำเป็นต้องสั่ง
สอนเยาวชนมีความซื่อสัตย์ ทั้งนี้เพราะ หากคนใน
สังคมขาดความซื่อสัตย์ สังคมก็จะเกิดความวุ่นวาย
ไม่สงบ ผู้คนจะเอารัดเอาเปรียบกัน และเห็นแก่ตัว
มากขึ้น จนก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมา ดังนั้น
การอบรมคุณธรรมให้แก่เยาวชน จะเป็นการสร้าง
เกราะป้องกันตัวให้ตัวเยาวชนเองทำให้พวกเขาไม่
หลงใหลไปกับสภาพสังคมที่กำลังเสื่อมถอย และ
เตรียมความพร้อมให้พวกเขา เติบโตไปเป็นผู้ใหญ่
ที่มีคุณค่า และไม่ใช่ผู้สร้างปัญหาให้แก่สังคมต่อไป

7. ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะในงานวิจัย

(1) ในการจัดกิจกรรมให้แก่เด็กด้วยโอกาส
หรือนักเรียน ครู หรือนักจิตวิทยาสามารถนำ
รูปแบบกระบวนการกลุ่มไปใช้เป็นแนวทางในการ
ส่งเสริมพฤติกรรมทางจริยธรรมให้แก่เด็กและ
เยาวชนได้

(2) การใช้เทคนิคต่างๆ ในกระบวนการ
กลุ่ม ครู หรือนักจิตวิทยาจะต้องเลือกใช้เทคนิคให้
เหมาะสมกับความสนใจและวัยของกลุ่มตัวอย่าง
มีการทดลองปฏิบัติ ฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ
เพื่อให้สามารถพัฒนาเด็กได้ตรงตามวัตถุประสงค์
ในการวิจัย

2) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

(1) ในการจัดกิจกรรมกับเด็กควรเป็น
กิจกรรมที่มีความสนุกสนานโดยสอดแทรกสาระ
สิ่งที่ต้องการสอนไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสอน
เกี่ยวกับจริยธรรม การให้เด็กได้เรียนรู้ได้คิดซ้ำๆ
บ่อยๆจะทำให้เด็กเกิดความตระหนักและเปลี่ยนแปลง
พฤติกรรมตนเองได้

(2) ควรมีการทดลองเปรียบเทียบผล
ของวิธีการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม กับการใช้กระบวนการ
กลุ่ม ในการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์เพื่อให้ได้
แนวทางที่เหมาะสมต่อไป

8. เอกสารอ้างอิง

- จิตตา คินติ. (2542). ศึกษาการปรับตัวของเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กหญิงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หลังการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์. การค้นคว้าอิสระปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา การให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จักรี อรุณ. (2551). ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ ของ เยาวชน ในสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพบ้านเกร็ดตระการ. ค้นเมื่อ 28 พฤศจิกายน 2551, จาก <http://www.thaiedresearch.org/article/detail.php?id=358>.
- ชวนชัย เชื้อสาธุน. (2542). เอกสารคำสอนรายวิชาสถิติอนพาราเมตริกในการวิจัยทางการศึกษา. อุบลราชธานี: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- ดาวณา กิตกิสโร. (2546). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความซื่อสัตย์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มเจ้าพระยา โดยใช้วิธีการ วิเคราะห์สหสัมพันธ์เชิงคาโนนิคอล. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและ สถิติทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ทศนา แคมมณี. (2522). กลุ่มสัมพันธ์: ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: บุรพาศิลป์การพิมพ์.
- _____. (2542). การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สมชายการพิมพ์.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2548). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- พงษ์ศานต์ เย็นอ่อน. (2545). การสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตร และการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พนม พงษ์ไพบูลย์. (2540). การศึกษาคือปัจจัยที่ 5 ของชีวิต. กรุงเทพฯ: ครูสภา.
- สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ. (2545). นโยบาย เยาวชนแห่งชาติฉบับที่ 5. ค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2552, จาก <http://www.opp.go.th>
- อมรรัตน์ เทพกำปนาท. (2549). ความซื่อสัตย์. ค้นเมื่อ 23 มกราคม 2552, จาก <http://www.culture.go.th>
- อัจฉรีย์ ศรีไตรรัตน์. (2542). ผลของการสอนโดยใช้บทบาทสมมติและสถานการณ์จำลองที่มีต่อการให้ เหตุผลเชิงจริยธรรมและพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.